

جوانسال بگٽي

ڏاڪٽر غلام نبي ساجد بزدار

اسسٽنٽ پروفيسر، بلوچستان اسٽڊي سنٽر، جامعہ بلوچستان، ڪوئيٽہ

Abstract

Jawānsāl Bugṭī belonged to the Bugṭī tribe of the Baloch people. He was born in 1885, when the British imperialists occupied majority of the areas of Balochistan. The Mari and Bugṭī areas were totally disturbed by both the Sardārs and the British imperialists. When Jawānsāl grew up, he felt the discriminations of the society. He tended to highlight the social problems of the Baloch people, despotic behaviors of the Sardārs and imperials in his poetry. In this paper, I will discuss the whole aspects of the poetry of Jawānsāl Bugṭī in detail.

گچين لبز: جوانسال، قبائلي جيڙهه، ڏکھ ۽ وئيل، عزت ۽ ننگ، سُڌ ۽ گشون
 بلوچاني نامدارين تمننا چيڪي بگٽي تمنن انت ڪه بلوچستان ۽ روج درآئي نيامگاں آباد انت۔ اے راج سيمدار
 يڪ نيمگي ۽ مري بلوچ انت ۽ دومي نياگ ۽ مزار ۽ ڏوڪي انت ڪه ماں سيوي ۽ نزيڪ ۽ آباد انت۔ بگٽي ٺڪ ۽
 گون سنده ۽ هند ۽ نزيڪي سوب ۽ ايشاني بازيں دوداني سر اسندهي ۽ سرايڪي ۽ اثر گندگ ڪا نينت۔ هميدا يڪ
 ڪسانين ٺڪرے است انت ڪه آنهان مريٽه گشنت۔ داں ڪرناں اے ٺڪر ۽ سياهي ۽ خون ۽ بهادے چي دومي
 بگٽي بلوچاں بازمين نه ات۔ گشنت ڪه اے ٺڪر ڪهنين جنگاني وختاں گون زحم ۽ زير ڪنگ بيتنگ ۽ اے بلوچ
 راج ۽ وتي گلام ٺاهينتنگ ۽ آورنگ، ني اے ٺڪرے ۽ سماجي حيثيت چو بلوچ لوڙي ۽ برابر انت۔ اے بگٽي قوم ۽
 لاف ۽ سنگسلا ۽ نزيڪ ۽ نوزد هي ڪرن ۽ يڪي مزنيں زانت ڪار ۽ شاعرے پيدا بيتنگ۔ اے شاعر ۽ نام ات
 جوانسال

بگٹی۔

نوذمی صدی چیکری بزاں آخری ساہاں گرنگا انت، انگریز و تارانوکی برجاہ کنگا انت کہ 1885ء سال ء بگٹی راج ٹکرے، ہیروانی ء لاف ء جوانسال بگٹی پیدا بیتگ۔ اے ہماں باری انت کہ انگریز ء غلامی ء لوپ داں بلوچ راج ء گردن ء سر بنگا ات۔ سلیمان کوہ ء بلوچانی (بزدارانی) حان بندے زوراکیں ٹکر، چو گو نرورے دانہہ ء ڈول ء شت ء بیگواہ بنگا ات۔ جوانسال گو شیت کہ،

" 1893ء بلوچ قوم ء خان، خان قلات خدا نیداد خان بندی کنخ بیشہ تہ آں وختاں من یہ بیتگ توخا، دنتان بورینو خمیں چکے ثاں۔ اے حساواں جوانسال ء ودی بوتگ ء سال 85-1884 ایں۔ دانی جوانسال مشغاث کہ کہیں ماٹ زیاں بیٹی۔ ڈاڈی ء وٹی نواسخ گوں نازاں لولی آں پانہہ روزینتہ۔ لولی ء تہاشف پذی پھراں دعا لوٹٹی، ” اللہ منی بچاسے شے نصیو کن، حج، لُج، ء سیسی میل چچی آں جو ایں ٹونک“ (دہقانی، 2011)

آمین ء وهدآت، جوانسال ء زندا اے کلمیں ٹونک بیلو بیتگ آنتت۔ جوانسال ء خانوادہ چہ دوسے پیڑی ء مذہبی خانوادہ یے ات۔

ہودا! بیائے کہ جوانسال ء شاعری ء زند ء پیرا بلیں ء دانکے پہ شاعری بارو اعرض کن ایں۔ مئے مزنیں ڈکھ ایش انت کہ ماں دانی مشرقی ء مغربی لہجہ ء غذاواں چہ درانیا تلگ ایں۔ زانت کار ء نگد کار ڈراہ شاعری ء ادب ء کچ ء ویتراں گوں حواساں کنت، بلئے پہ شاعری ء یک حواسے کہ آنہی ء احساس (مارشت) گشت، کیل ء کچ کنگ ء کار مرز کنگ لوٹیت۔ مناں یک برے سفرے وهداں دکاندریں (شائیم دارے) گون بیتگ، من آں مرد ء تب زانت، بلئے وٹی تب ء ہم مجبور بیت ء مزنیں وختے ء پدا من آں مرد ء شئیرے اشکنا بیتگ، مرد زہر گپتگ، گوشنگ ءے کہ مناں گوں سیت، نقصان ء ٹونکاں کن، کنی کرازر بازیں، زر جوڑینگ ء طریقہ چے آنت، اے جبراں کن مناں گوں شاعری ء چے کار؟ ء آخر ء مناں معافی لوگی بیتگ۔ مئے دور باری ء بازیں نقاد دے چڑود نکاندر انت۔

بلئے ہر ڈولے کہ بیت، مناں جی بے گنگی انت، تو ہر با استیں۔ نی اے گنگ کہ راست چے ایں؟
نیکی تاں مگر گے نام انت؟ انصاف کہ ہر کسی گوراوتی وتی انت۔ (چے با کرزیت) نیکی بڈی ہر ملک ہر
جاگہ ہر جاگر دے وتی وتی کچ وکیل انت۔

انسان دومی ساہد ارانی تہا مز نیں فرق دے ہمیش انت کہ انسان ہنر تہذیب ہر مزلوں رواں بیگ ہ
پیش ہ وتی ذات ہ پجوری نیام ہ دلگوش دانگ۔ شاعر حدائی حاصیں مخلوقے یا ناں؟۔ شاعر عا میں نفع سیت
تو لوکیں مردم انت یا ناں؟ اے ٹونک مز نیں پٹ و پو لے لوٹ انت، میں وسی کارے نہ انت۔ سارتر
گنہیت کہ خالق ہ لوزیا تہ گوں واجہ حد اہیت یا گوں شاعر اں۔ دو میں تخلیق کننت ہ وتی خلق ہ گنگیں مخلوق ہ
دوست دار انت۔ (دوست، 2015)

ہو دا! راست انت کہ شاعر وتی اندر ہ جذبگاں در شان کنگ ہ ہنر ہ زانت، دومی مردم نہ زان
انت۔ اے زانت شاعر اں چے دومی نادہ گنگیں طاقتے ہ دست کپیت یا وتارا است انت اش؟ اے سوالانی
پسو داں روج مروج کس ہ دات نہ کنگ۔ مچاں چے پانزدہ گیسٹ سال ہ پیش، من سلیمان کوہ ہ ناموریں
شاعرے، واجہ سید خان ہ چے ہ سوال کنگ ات، کہ شاعر ی الہامی طاقتے ہ اے کمال درجہ ہ ہنر چے دست ہ
چوں کنیت یا آنگگ تہ واجہ ہ جو او دانگ ات کہ،

” مناں میں عاریفیں پٹ ہ گوشت، کہ مے ولیناں (مزیں بزرگاں) گوشت، کہ شاعر اں وتی
زند لافا وختے ناوختے خضر علیہ سلام ہ ملاقات بیت۔ خضر علیہ سلام شاعر اں با کمر کننت ہ آہانی
سینغا پر اپاندی، دیداں دیر گندی بشکیٹ۔ ڈا شاعر وتی وختے سرگواٹ ہنت۔ اے مژدومی
اے دادا داث روٹ کہ لوزاں، خیالاں ہ شاعر ی گالاں، شاعرے غلام ہ باندی جوڑ کننت ہ ایشاں
شاعر واڈوفا وٹکلا ینیت روٹ۔ من دہ یک روشے بریوانے ہ مالاچارہ نختاں کہ پیریں، سویت
ریشیں مژدے آتکہ، مناں با کمر کٹو حال ڈرا ہے کٹی۔ موکل وختا مناں دعاداٹی ہ بروٹی شاعر ی
شوق بیلو بیت او کس دہ تی ڈولیں لوزاں کماے نہ کننت“ (خان، 2014)

اے گندہ مند چہ گیسٹ سال پد گو سنگیں سالان کہ شاعرے ء کتاب ”اشتو مناں روحیں فرار“
چھاپ مرحلہ ء نیام ء آت، من ہے سوال اغد دے کنگ۔ تہ شاعر ء گوشتنگ۔

”اے رنگیں ٹونکائی پولامہ خنیث اء نئے تہ مناں اے سوالانی جو او دینے موکل دہ استیں، بس
حدائی قرزتاں گندا ت۔ شازانیث کہ منصورادہ قرزتے بستغیں راز ظاہر کُشخ انت ء پاہو سرا
پیٹنگ ش۔“ (خان، 2014)

اے شاعری بستغیں رازانی باوت ء واجہ اللہ بشک بزدار گشیت،

”کوہاں براں ژلاں سنت صوفی شل انت

بستغیں راز خلق ء نواں سررشت۔“ (بزدار، 2008)

سفر اط گشیت،

”آں قرزت یا قدرت کہ شاعر ادز کپیث، چہ اہنرے تہ نہیں۔ اے یک الہامی طاقتے کہ
شاعرے سراپاکیں طاقتانی ساگیں، شاعر نرم دل ء بال گردوخیں یک مقدر سین ہستی ء۔ شاعر
ء سرا الہامی طاقتانی دست ایر بیٹ ء آنہی ء وتی حواس بیلوی ء ہتل مہ بنت، آں ہج تخلیق کت نہ
کت۔ واجہیں حد شاعرانی دماغاں ہتل کت ء شہ آیاں پیغمبرانی کاراں گیرت“

ہے ٹونکاں واجہ افلاطون چوں گشیت کہ،

”شاعری یازانت یکیں حاصیں گنوکی ء جنون ء کیے حاصیں حالتے، ہماں مردماں گوں کفیث، کہ
آیانی سرا ازم پری آنی ساہگ ایر کفیث۔ اے جنون آیانی نرمیں ء پاکیں روحاں ہواربی، یک
چوشیں جذبے پیدا کت کہ آں روح و شیں گفتارانی بنزہ ہنت“ (دوست، 2015)

مے بزرگیں شاعر، بابا جوانسال وانندگ ایں مردے نہ آت۔۔ مرچی نیں دور باری آنی اسکول

ایجو کیشن ء اے دنیائے گلوبل ولج ء ساحری آں چہ دے واقف نہ آت۔ شاعر سرا یونانی تصوراتی پری ء سا

کپتنگ کہ ناں، بلئے ماشری آل زان ایس کہ بلوچاں بگٹی بلوچاں بچ وخت ء سار تیں ساہ نصیوتہ نیٹنگ پری ء ساہ چوں کپت بیت۔ شاعر ء زندہ گواہ آنہی پگی ء مردے بچ گواہی نہ دینت کہ شاعر زندہ پری ء، سومری ء یا سموء دے آتکہ یا مہرواں بیتنگ۔ حضرت خضر ء گوں ملاقاتے جو انسال ء بیتنگ کہ ناں، مئے کر اشاہدی نیست انت۔ اے پٹ پوولی کارے، روشے ناروشے بڑیں مڑدے اے کارادے کنت، بل منی ڈولیں بے علمیں نودر برے وس ء شے در انت۔ ہوداشاعرے کلام مئے دست ء ایس، زندہ سر حال وت واجہ ء نیک نامیں مزن شانیں بچ حماد اللہ بگٹی ء داتنگ انت۔ منی حیاں ء جو انسال بگٹی ء بزداریں شاعر علی محمد چکھا یکیں دورے شاعر بیتنگ انت۔ دوئیں شاعر قبائلی، سرداری، وڈیرہ شاہی ء سنگلیں چاگرد ء تہاوتی زند گوازیٹنگ انت ء راجانی سراقبائلی ناروائی ء ہر ظلم شاہد انت۔ بلوچ قبائلی چاگرد ء زند، ڈیرہ بگٹی ء سنگسیلا بیت، کو بلو ء کاہان یا سلیمان کوہے بیہو ء بار تھی، دراہیں یڈولا سڑاند ء آماج انت۔ دو صدی گوزگ ء پد دے زند ہما یک ہند ء اوشت ء شکار انت۔ بلوچ چاگردی زند ء ڈکھ ء ویلاں شاعر یک ڈول ء گند انت ء وتی گالانی تہا در شان کن انت۔ رواجانی ظلم ء زور اکی، سرکار ء سردار ء ناروائی بلوچ مخلوق ء بخت ات۔

"نور چم ء شہیں بخت عمرہ ریا"

قبائلی زندے شے کلاں مزنیں پجواری الیش انت کہ آں وتی مڑدماں ہر وختا بدی، بزاں دژ منی ء تہا داریش۔ CLASH ایٹی بیگ ء مانزمان انت۔ دومی پلو ء چارے تہ دنیاے درائیں مخلوق ء آنہانی زانت کار اے جبر ء سہم تفاق انت کہ دژ منی، کست ء سیالی، پروشاں دروہ، ناتپاکی انسانی جاوراں (صلاحیت آل) برباد کنت۔ بلئے بلوچ ء چو زیور ء ڈول ء گون انت۔ جو انسال بگٹی دے ہماں سماجے شاعرے ات کہ اوداروز روزینی قبائلی جیڑو، میڑمر کہ، سردارے ناراضگی، ء بے وسیں مڑدے ء نیم شپاں میڑزیرگ پہ وتی چک ء ساہ پہریزگ ء ہے شیطانی چکر ہر روج ء۔۔۔

" سمشاں سردار زور اٹھیں، آں واژہ ایں سر و مال ۽ مرکائی روغ لوٹھٹ، نہوری تندغے لوٹھٹ۔
نزوریں دین چھین چیزے آں موٹیں زندگی لوٹھٹ۔ ہے کوہانی پچاریں ہے کوہانی گزرائیں
”یا، کسے نیم شفاں لجاں گوں بند روٹ مرکائی، دروغیں واژہ لوغا پھ انصافے“ (بزدار،
2008)

جوانسال بابا اے دراپیں ناروائی آں گوں اغرارے ۽ گندیت، صبر و شیں بہرے ہیل زور اوراں
ہج نہ گوشت۔ ہاں، وتی ڈولیں گزنگیں، پڑدریں مخلوق ۽ دیندار بیگ ۽ درس دات ۽ دیکی جہانے توشگاں جم
کنت۔ جوانسال کوڑی ۽ جو فو آں، بے لچ ۽ بے حیائی آں، زوراکانی زور اوری آں گوں آگہیں چٹاں
گندیت ۽ ہے نتیجہ ۽ سر بیت کہ اے کلیں مرضانی علاج دینداری ۽ مذہبی تعلیمات ۽ اندرے موجود انت۔
منی کار حدائی پیگام مہلوق ۽ سرکنگ ۽ انت۔ زور اورانی زور اگا اوشنگ نہ انت۔

کوڑی تخت ۽ من میڈان ۽

منٹھ ۽ جکھشہ اژجان ۽

در کھتہ حیا گوں شان ۽۔

دیمیں پے دہ ۽ بیوان ۽

گوشتہ عاجزیں جوانسال ۽

بیارے محمدی اسلام ۽

ہندے دنیائے بے ثباتی آں چوں ظاہر کنت۔

اے دنیا دروگیں یہ گھڑی ۽ نو

قیامت ۽ چھو شیں پٹری ۽ نو۔ (دہقانی، 2011)

بلوچ تاریخ ۽ لڈ و بار ۽ بار و جوانسال دے کہنیں شاعرانی فرضی گالاں زیریت ۽ وتی ناسی ۽ نارسائی

۽ تصدیق کنت۔ وتی نواسگ شانا اللہ سینگار اناگشیت۔

منی تھو، میں دل بندیں
 حلب آختغیں رندیں
 اژہ میر چاکر چندیں
 سخی نو ذبندغ چندیں
 غریب گزوغ سندیں
 کلات آسنیں زرہ بندیں۔
 یہودیں، کافر اپہ زندیں

جو انسال وتی دراپیں زند دین و ایمان پچار کنان گوازیبتنگ، شاعری گالانی تہا یک عملی ایمان practical faith داعی ایں اوہے ایمان نصیحت دے کنت۔ جو انسال مئے سر شاعر چھگا بز داہر ڈول گوں یقین ایمانازانیت کہ اعتبار، ساکھ، قول پالگ، وفاداری ایمان دومی نام انت۔ ساکھ اعتبار مرچی کہ دیو مالائی لوک قصہانی بہر ہتنگ انت، ایشانی بارواچگھا گشتیت۔

”ار مڑے (مردے) زاننی گوں براور لیج ایمان تلیٹ“ (قادر، 2010)

جو انسال زمانگ دے ہماں انت کہ انگریز وتار نوکی برجا کنگا انت، سنڈیمین ریفارم پدا بلوچ سردار وتی وتی راجانی واجہ واکدار ہتنگ انت بڑ مردی بس سرکار داتگلیں انگریز سرکارے وفاداری سرٹیفیکیٹ یاداں سردار دربار ہند گرگ نام ات۔ بلوچی لچ، ملام، معیار تورا، وطن دوستی، ایمان ساکھ، لڈت چہ مخلوق پپشت کت وروگ آت۔ معاشرہ ”غرض نہ انت ایماں کذا گینڑے درمانے رسیت“ عملی صورتے ہتگ آت۔ گوشتہ لچ وتی سنگلتا ایمانابیا۔ من روغان تھو منی رند اللڈبیا۔ (دہقانی، 2011)

جوانسال بگٹی است تہ ثلاثے آت، بلئے بلوچی اقدارانی (Norms) زوالے ڈکھاں ماریت ءیک روچے مزنیں حیراتے کنت، وهدے سریالیں بزاں ہوشمنداں پول کنگ : ”پیریں مرد، بلوچ کہ انگریں مزنیں خیراتے کنت تہ یاپہ مرادے ء، یاپہ سیرے شادہے ء یاپہ مرکے مراندے ء، تئی لوغانے بچے بیگ، نئے تو سیر و آروسے کنگ ء نئے ماتئی کسے ء خذار کیت زیاں بیگ ء سئی استوں۔ ڈالے حیرات پہ چے ء؟“

ہو ادا! جوانسال ء تہ مرشاں شے نیم کرُنے ء پیشہ لُج، غیرت، بلوچی تورا، ایمان و وفائے مرک ء حیرات کثو آنہی ء گور سویت کُتہ۔ ماضی پرستی یا گونسٹ ء مارگ مئے دراہیں شاعرانی رواستی کارے بیشہ۔ یا حقی کہ گونسٹ جوان اٹ؟ جوانسال دہ ہے ڈکھاں ماریت۔

اولی زمانہ جوانشاں

مرد برکتانی مان شاں

میر چاکری سیتان شاں

میر مہدوی ارکان شاں۔

زر زوالیں نو ذبندغ ء دگ ء گام کھنے

نگ ء نیکی ء گوں جہانی ء جواں کھنے۔ (دہقانی، 2011)

جوانسال شاعری باز حد ادا دے آسانیں ء ابہاماں شے پاکیں شاعری انت، گشنت کہ جوانسال ء شاعری یک قرزتی ڈاتے اٹ۔ گال ء پیلویں خیال دستاں بستغا غلامانی ڈولا حاضر ء ساٹری انت۔ جوانسال ء بیچ گشیت۔

”جوانسال کہ ہر وختے پہ شیرے گشغا بشت تہ دہموڈاں کہ شیر ء دستاغ پیلومہ وٹیں، نغن ء تام

دفا نہ خشی۔ کس ء گوں ٹونک ده نہ خدی۔ ایکانشت ء گالاں شٹ ٹایسنانا، یات کنانا، چوالہامی
کیفیت ء تہاگال سرچلی ء کاتکال لڑانا۔ (دہقانی: 2011)
جوانسال وتی وختے ریاکاریں ء لافوایں دنیپرستیں لغوراں گوں ہکال ء واہی آں گشیت،

”مناں عبرتے کیت ژہ نی ایں لغوراں
گوشاں ژہ کھرنتھ ء چھماں ژہ کھوراں
زنڑکا ء کھلاں لاغاں ژہ زوراں
یک پھونز ء بڑے تہ دہ پھونز موراں

جوانسال بگٹی یے دوست بشیر احمد ء ماذن کہ مُرتہ تہ جوانسال ء بازڈکھ بیگ، بگٹی (ماذن ء نام ایں) مرک
سرادستانگ لے جگ۔

بشیر احمد تئی نام ایں۔

بشیر تئی بگٹی تھام ایں؟

مُرتھو، پہ رستراں شام ایں،

بابا جوانسال بختاوریں شاعرے ات کہ آنہی چماں مرچی جاورنگیک آنتت۔ شاعر ء ماذن مرک ء
پریشانی آت کہ پہ رستراں دردے ء شام ایں، اچ ماتو جوانے کہ تو مرچاں بگٹی ء مری بلکہ دراہیں بلوچ وطن ء
ورنایانی لاش کہ کورانی دل ء چاب بیگ ء انت تونہ دیستگ آنت ء اے دہ مئے مسترانی کردانت کہ مارا زیرگی
کپتگ۔ جوانسال دینداریں ء نواش روچک داروکیں پیڈ ملائیں بلوچ نہیں شاعرے آت۔ شاعری ء مذہب ء
ہوار بیگ ء آنتت تہ جوانسال ء بلوچ مخلوق ء دراہیں ڈکھانی علاج ہے دینداری ء تقوی لاف ء زانگ۔

اے جبرے کئے نہ زانت کہ راجانی مذہب ء ملاتہ سرکار ء سردار ء زیات طاقت و رکنت، غربت ء جہالت ایسی رودیناں مزن کنت۔ اگاں قبائلیت زندگ دارگی انت توراج ء جنگ (clash) حالت ء دارگی بیت۔ مئے کرازند اوشتے ء آماج انت۔ بس بلوچ زانت کاراں ء مئے شاعر اگوں مئے زندے ڈکھاں بچ کار نیست انت بس مئے آخرت ء فکر ء بے حال انت۔ مئے دینداریں شاعر اوتی وختے مستراں بچ نہ گوشتگ۔ نواب صاحب ء چہ توپکے لوٹنگ ءے۔ "توپکے دے تہ دژمنان ٹھلاں۔۔۔ یا دئے جو او ء کہ حاترا بلاں" نواب محراب خاں دورباری آل نواب صاحب ء شاعر ٹھالہ ء ہیروانی بگٹی ٹکرے ڈگار گلے زور بُرتگ۔ شاعر بچ نہ گوشتگ، کردے سال ء رندہمے ڈگار چہ بنوے جوانسال ء دانگ ءے۔ جوانسال ء دے دراہیں دینداری ء بلوچی غیرت ء تور ء پچی ء ڈگار گرگ ء "نا" نہ کنگ۔ پداہیروانی ٹکر اگوں شاعر ء دل گرانی کنگ ء وتی ڈگار پداگتگ۔

روش ء کہ عقل ء زہر کھذا۔

گڑتھو عقل ء سار کھذا

زہر اولایت وھار کُشہ۔ (دہقانی: 2011)

بابا جوانسال ء بلوچ مخلوق ء دیکی جہانے زحم رہا (پل سراط) گوازیگ ء فکر است ات۔ پلئے وتی براتانی گردن ء زوراکانی زحم ء چماں گندگ ء آت وتی شاعری ء آتہاں نزمیں نصیحت آل سوا بچ نہ گوشتی۔ مئے بازیں زاننگار پٹ وپولی ویلے ء بغیر گشتوش آنت کہ بابا جوانسال صوفی شاعرے ات۔ پلئے نا، چوش دے نہ انت کہ صوفی و ملا ء تہا فرق کنگ مہیت۔ بابا جوانسال سدھاسادہ این دینداریں شاعرے ات۔ صوفی ازم ء کہ کسائیں، مزیں سدھہ بدھے مناں است انت، تہ جوانسال مناں صوفی ء تہ اسئل نظر ء نیاننگ۔ ہماں مالدار ی، ہماں زمینداری ء ننگار کنگ، سردار ء دانگیں گریبیں ڈگار ء واژہی جوڑا بندخ، مال ء مڈی بازکنغ۔۔۔۔۔ صوفی چوش کُش نخت۔ صوفی اے دنیا ء آخرت دوئینانی باروا پرچ ایس انت۔ "کوڑی ء کوڑی شلوخانی دفا جن، آخر آخرے دیکی جہانے پورداراں بشک بل۔" (بزدار: 2008)

انسان اندری جہد سفر وتی ذات ۽ پیلو کنگ ۽ پلو ۽ شوہازیت۔ عشق، انسانی شرفے بچواری انت۔ شاعری تو ہماں گہتریں کہ زندے دروشماں چیشیت زبیدار کنت۔ گوں وتی امید ۽ نرمیں زبیلماں روح ۽ بانزراں بشکیت۔ دوریں دلے درماں نہ کنت آں زند چے؟ جو انسال زندا مارنچ سومری ۽ سمو ۽ گندگ ۽ نیانگ، اونے تہ عشقیہ شاعری یے۔ مے دینداریں شاعر زور اوریں سردارے دیما چو باز نرمیں ۽ بھلائیں (شریفیں) بلوچ ۽ ڈول ۽ وتی لوگ ۽ حیر لوٹیت۔ اے شاعر شہ رواختی حذاء رواجانی سڑداری ۽ باغی ۽ تونہ انت۔ بلے نا! اے دراہیں پیرا وتی ہندا پدا دے جو انسال ۽ شاعری اور اقدار دوستی بے مٹ انت۔ اے دور باری آں ملائیت وتی ڈسٹریں صورت ۽ مے دیما انت۔ بلے آ زمانہ ۽ گزر ہمیش ات۔ منی ڈولیں کمزوریں ۽ گراں ہٹیں مردے ۽ چہ دیما غلطی ۽ ردی ۽ بیگ تہ دست بندی انت کہ مناں زانیکار پہل بکنیت، تھورواد بیت کہ مناں گوں مز نہیں شاعرے ۽ حق کنگ نہ بیگ۔

جی حذا پاک ۽ رنگ ۽ اسراراں

عبرت آں کھے تئی قدر تئی کاراں

یہ شف ۽ روشانی برو آراں

باروا چھرننت ہردوں چھیار پہراں

لکھڑاھار ہڑدوں کو فغاں زواراں (کرام الکاتبین)

بے زکواۃئی ۽ محض مڑداراں

چھاپ زئی ایں من رب اخباراں

گند نواں زیرے دوزخ ۽ داراں (دہقانی: 2011)

ہو دا! ہے عبراتاں کنان ۽، ۽ پاکیں حذاء اسرارانی پچاراں کنان ۽، جو انسال بگٹی سال ۱۹۶۶ء ۽

چیکڑی روچاں ۲۵ دسمبر ۽ شپ ۽ اے دروکیں کوڑی اشت ۽ شتگ۔ اللہ پاک ایمان لے بہ بشیت، آمین۔

گڈی تران:

بابا جوانسال بگٹی ٹکرے مزین شاعرے بیٹنگ۔ وقتی دور باری آں ہر ڈولیں شاعری کے کنگ۔ بلئے
 زیاد ہیں بہر گوں مذہب و دین ہم گرنچ انت۔ منی خیال ایش انت کہ جوانسال چہ ملا قاسم اشرزتنگ۔ وت
 دے چہ دینی خانوادگے تعلق کے دانشنگ ہے سوب انت کہ آئی شاعری چہ واعظ و پنتاں پُر انت۔

شوندات:

- بزدار اللہ بشک، (1995ء)، یاتانی تاخ، بزدار پبلی کیشنز تونسہ شریف۔
- بزدار، اللہ بشک، (2008ء)، ہنکین رکھ سوز بنت، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ۔
- بزدار، اللہ بشک، (2008ء) مے عشق لکھیں، بلوچی اکیڈمی کوئٹہ،
- دوست امیر، (2018ء)، بالواں روک کتہ تماشایے، گدار پبلی کیشنز پسنی
- دہقانی، مولانا نور محمد، (2011ء)، جو انسال، گوشہء ادب جناح روڈ کوئٹہ
- شاعر سید خان، (2014ء)، اشتو مناں روحیں فرار، سنگت اکیڈمی آف سائنسز کوئٹہ